

STEMPEL OP

De Wijert

VOORWOORD

De Wijert bestaat 60 jaar!

In de jaren 60 ontstond De Wijert als wederopbouwwijk en nog steeds heeft het een bijzondere stedenbouwkundige betekenis. Kwaliteiten als goede bereikbaarheid en ontsluiting, het vele groen en een groot aanbod aan voorzieningen maken de wijk tot op de dag van vandaag aantrekkelijk om in te wonen. De Wijert heeft zich voortdurend ontwikkeld en is in vele opzichten nog steeds een wijk om trots op te zijn.

Vanaf 2017 is door bewoners, instellingen, scholen, ondernemers en de gemeente hard gewerkt aan het ontwikkelen van een nieuw samenwerkingsverband, De Wijkdeal. Een deal met als thema: De Wijert behouden als wijk waar mensen graag wonen en verblijven.

Een belangrijk onderdeel van deze toekomst is de energietransitie, waarbij op termijn aardgas als vertrouwde energiebron wordt vervangen door een warmtenet. Daar komt veel bij kijken. Om te onderzoeken hoe we dat op een goede manier kunnen aanpakken en u daarbij zoveel mogelijk te ontzorgen, is een deel van De Wijert aangewezen als gebied om van te leren. Hier (het deel ten noorden van de Van Iddekingeweg) gaan we inzetten op het aardgasvrij-klaar maken, ofwel datgene doen wat nodig is om deze nieuwe energiebron een maximaal rendement te laten opleveren. In de praktijk betekent dit vooral verduurzamen en isoleren.

We staan nu aan het begin van een periode waarin we willen ontdekken hoe we dit, in samenspraak met u en alle andere betrokken partijen, zo goed mogelijk kunnen doen.

Al met al een mooi moment dus om, na 60 jaar als wijk op gas te hebben gestookt, terug te kijken naar hoe het allemaal begonnen is, waar De Wijert nu staat en hoe de toekomst eruit zou kunnen zien

Ik wens u veel lees- en kijkplezier met dit boekje.

Wethouder Philip Broeksma
Gemeente Groningen
Juli 2021

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5	De Molukse wijk	27
Leeswijzer	6	Strengere winters	28
Kunst verspreid door de wijk	6	Altijd verandering	28
Verantwoording	6	Vernieuwing	28
DEEL 1 - Historie van De Wijert	8	DEEL 2 - Ontwikkeling van de wijk tot 2021	30
1. Het gebied voor de bouw	10	7. Interview Marieke van der Heide	32
Stroomdal en gras & hooiland	10	Wat de Wijert bijzonder maakt	32
Behuysing De Wiardt	11	Een hele nieuwe wijk	33
Woningnood	12	Stempelverkaveling	34
		Groene wijk	35
2. Uitbreidingsplan De Wijert	13	Het beoogde effect?	36
Eerste plannen	13	Veranderingen door de jaren heen	37
Stedenbouwkundig plan	13	Werd de wijkgedachte afgemaakt?	38
Uitbreiding naar het zuiden	16	20 architecten	38
		Het Systeem Rottinghuis	39
3. De Wijkgedachte	17	Reacties van bewoners	40
De Wijert vanuit de Wijkgedachte	17	Wat bewoners waarderen	40
Elke woonwijk een eigen hart	18	Herstructurering in de jaren '90	41
		Woningcorporaties	42
4. Gas vanaf het begin	22	Het verduurzamingsvraagstuk	43
		De waarde van De Wijert behouden	44
5. Het leven in de wijk	24	Wil je mee op de wijkwandeling?	44
Memoires van een bewoner	24		
Wonen in een stempel	25	8. Wijkdeal De Wijert	46
Weinig verkeer	25	Werkwijze	47
Zeilen te zien	26	5 Wijkdeal thema's	47
De verzuiling nog volop aanwezig	26	Werkgroepen	47
Winkels en voorzieningen	27	Een aantal projecten in beeld	48

INHOUDSOPGAVE (vervolg)

DEEL 3 - Toekomst van De Wijert	54
9. Perspectieven voor 2030	56
Kansen voor kinderen	56
Duurzaam wonen	57
Verkeer en bereikbaarheid	57
10. Aardgasvrij-klaar De Wijert	58
Gestart in het noorden	58
Samenwerking in de wijk	59
Aandachtsgebieden	59
Van het gas af of aardgasvrij-klaar	60
Actieve bewoners	60
Eigenaren en huurders	61
11. De Toekomst van de wijk	64
Lihan	64
Yousra	66
Joeri en Siul	68
Geraadpleegde bronnen	74
Colofon	75

Inleiding

Voor u ligt een boekje om te vieren dat De Wijert zo'n zestig jaar bestaat. Een precieze verjaardagsdatum is niet te geven, omdat de wijk niet op één dag gebouwd is. In 1958 werden de bouwplannen afgerond en kon men starten met de werkelijke uitvoering. Ongeveer 10 jaar later, eind jaren '60, werd De Wijert voltooid. De wijk bleef zich daarna ontwikkelen en uitbreiden, dus van een voltooiing kunnen we niet echt spreken. Toch pakken we dit moment graag aan om u meer te vertellen over de wijk.

De Wijert is bijzonder in meerdere opzichten:

1. Stedenbouwkundig neemt het als wederopbouwwijk een bijzondere positie in. Er zijn historisch relevante bouwstijlen gebruikt, zoals een stempelstructuur en bouwsystemen die voor die tijd nieuw waren.
2. Het heeft een typische naoorlogse woningbouw. Er werden veel sociale huurwoningen gerealiseerd en de 'wijkgedachte' speelde hierbij een belangrijke rol.
3. De wijk heeft een bijzondere positie in de stad, met goede aansluitingen op de nabijgelegen rijksweg en ringweg en veel groen.

Een andere belangrijke aanleiding voor deze uitgave is de energie-transitie: ooit werden alle huizen en gebouwen op gas aangesloten en nu staan we voor een periode waarin we ons voorbereiden op andere energiebronnen. De uitdagingen die dit in De Wijert met zich meebrengt worden beschreven in dit boekje.

Blader, lees en kijk nog eens op een andere manier naar 60 jaar opbouw van De Wijert!

Leeswijzer

Dit boekje is een blik op de historie van de wijk, de ontwikkelingen in het nu (2021) en de toekomst. In het eerste deel nemen we u mee naar de tijd dat er nog geen bebouwing was, naar het ontstaan van de plannen voor een nieuwe woonwijk en de bijzondere stedenbouwkundige gedachten hierachter. De memoires van een bewoner schetsen een beeld van hoe het was om in de beginjaren in De Wijert te leven.

In deel twee gaan we in op ontwikkelingen in De Wijert anno nu, 2021.

Het interview met Marieke van der Heide geeft een mooi beeld van hoe de oorspronkelijke plannen hebben geleid tot de wijk zoals we die nu kennen.

Tot slot kijken we vooruit naar hoe de energie-transitie van invloed zou kunnen zijn in de toekomst en zijn kinderen aan het woord.

Kunst verspreid door de wijk

Wie zijn ogen goed de kost geeft zal ontdekken dat op allerlei plekken in De Wijert kunst te vinden is. Net zoals deze kunst door de wijk verspreid te vinden is, zo hebben we deze kunst in dit boekje opgenomen. Sommige zijn welbekend, zoals het Olifantje van Valdimir de Vries in

de vijver aan de Vondellaan (zie hiernaast). Andere zijn u misschien nooit opgevallen, omdat ze verwerkt zijn in gevels van gebouwen of nog niet klaar zijn. Bekijk u ze ook eens in het echt, het is de moeite waard!

Verantwoording

Bij het samenstellen van dit boekje hebben we dankbaar gebruik gemaakt van verschillende bronnen die ons door partijen zijn aangereikt

en waaruit soms letterlijk is geciteerd. Deze staan vermeld onder 'geraadpleegde bronnen' aan het einde van dit boekje.

Olifant
Wladimir de Vries, 1964
Het eerste kunstwerk van De Wijert
Foto: Mayke van Boxsel

Historie van De Wijert

*Foto onbekend,
Groninger Archieven (818-6911)*

1. Het gebied voor de bouw

Stroomdal & Gras- en hooiland

In de 16de eeuw was de plek waar nu De Wijert ligt een natuurgebied. Het was het stroomdal van de Drentsche Aa, een beek die door Drenthe en Groningen loopt en wordt beschouwd als de enige grote Nederlandse beek die zijn meanderende loop heeft behouden.

Het gebied werd gebruikt als gras- en hooiland. Koeien werden er geweid en gemolken en er

werd hooi van de weiden gewonnen. Van oktober tot april was het land te drassig en onbruikbaar, behalve bij vorst want dan kon er geschaatst worden. Vanaf het midden van de 19e eeuw kon met behulp van een poldermolen overtollig water worden afgevoerd zodat het land jaarlijks iets langer gebruikt kon worden.

*Foto Jos Lange,
Groninger Archieven (2166-834)*

Behuysinge De Wiardt

Het was een waterrijk gebied zonder bebouwing met uitzondering van een borg die rond 1515 tijdens gevechten werd verwoest. Later werd deze borg hersteld en kreeg het de naam 'Behuysinge De Wiardt'.

In 1580 en 1672 (door troepen van Bommen Berend) werd het huis opnieuw vernield. De wijk is vermoedelijk vernoemd naar deze borg. De borg is waarschijnlijk al eind 16e eeuw gesloopt, maar het terrein bleef nog eeuwen herkenbaar.

In 1968-1969 werden bij de aanleg van de vijver van de Hora Siccamasingel de fundamente teruggevonden. Vanwege de cultuurhistorische waarde mochten deze niet worden geruimd en dus werden ze netjes in zand gepakt en werd er een zogeheten 'eendenvoederplaats' bovenop gebouwd. In 2019 is deze plaats met een Wijkdealproject gemarkeerd. Het recent opgeleverde Multifunctioneel Centrum "De Wiardt" heeft de naam te danken aan deze geschiedenis.

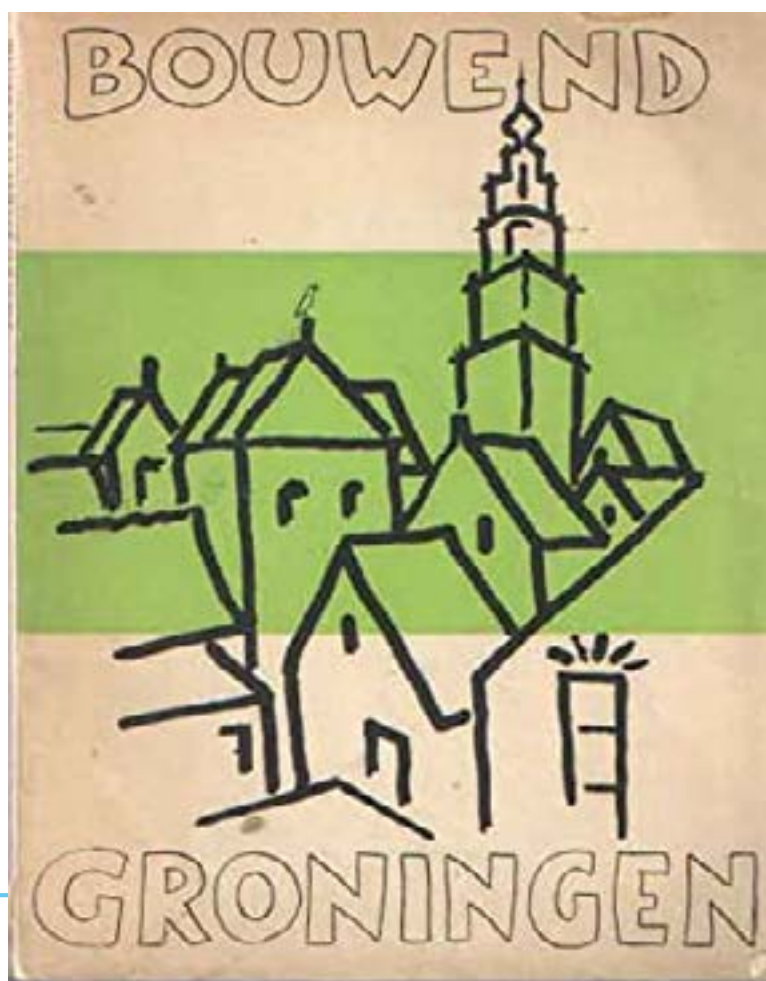
*De oorspronkelijke fundering
Tekening Dienst Openbare Werken,
Groninger Archieven (817-775)*

*De vernieuwde eendenvoederplaats
op de historische locatie
Foto: Erik-Jan Meijer*

Woningnood door oorlog en forse bevolkingsgroei

Al vanaf het einde van de 19e eeuw werd een forse toename van de bevolking in Nederland gezien en werden veel woningbouwplannen ontwikkeld. In 1916 werd het gebied van de toenmalige gemeente Haren overgenomen om ruimte te maken voor een integraal uitbreidingsplan van de gemeente Groningen.

Tot na de tweede wereldoorlog is er in het betreffende gebied niet gebouwd. Dit toekomstige deel van Groningen bestond alleen uit landerijen en waterpartijen. Dit veranderde drastisch na de oorlog.

Bouwen na de oorlog

Na de tweede wereldoorlog werd de urgentie van woningbouw nog groter; er waren veel woningen vernield, er was sprake van een huwelijkshausse, repatriëring van Indonesiërs, stijging van het geboortecijfer en dalende sterftcijfers.

In die jaren stuurde de rijksoverheid, met de wederopbouwwet van 1950, de woningbouw in Nederland. Onder meer door het toewijzen van van het maximaal jaarlijks te bouwen woningen en door het stellen van eisen aan subsidies. De Gemeente Groningen werd direct betrokken bij de bouw.

2. Uitbreidingsplan “De Wijert”

Eerste plannen

De Wijert komt in afwijkende vorm voor het eerst voor in het uitbreidingsplan Schut-Berlage van 1928 met een dubbel stelsel van ringwegen. De binnenring komt gedeeltelijk uit een eerder plan en volgt ongeveer de baan van de huidige

zuidelijke ringweg. De buitenring moet volgens het plan in het zuiden dichtbij de huidige Van Ketwich Verschuurlaan komen te liggen. Tot de oorlog komt de bebouwing echter niet verder dan de Rivierenbuurt.

Het gebied waar De Wijert later zou worden aangelegd, in 1930. Bron: MUST

Stedenbouwkundig plan

In het globale ‘Structuurplan’ (1950) is de hoofdstructuur van De Wijert zichtbaar, met onder andere de Van Iddekingeweg en de noord-zuid groenstrook in het midden. De wijk zal worden

gebouwd volgens een in de jaren veertig opgekomen idee van op zichzelf staande buitenwijken met eigen voorzieningen.

63 piramides

Een, Twee, Drie

Allie van Altena, 1997

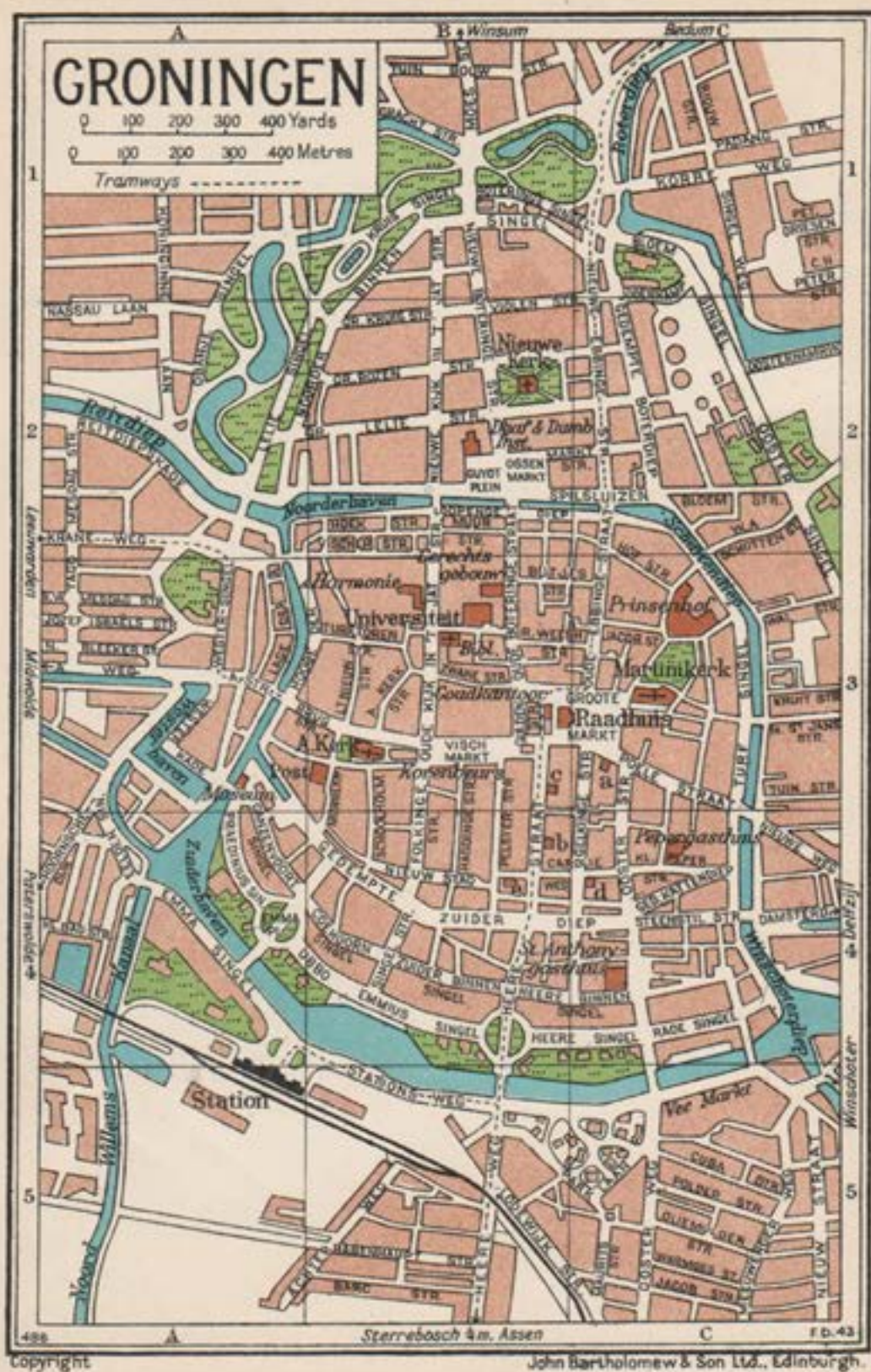
63 kubussen

63 bollen

3 kunstwerken op kopgevels van flatgebouwen aan de Van Ketwich-Verschuurlaan
Foto's: Peter Everts

Links:

Kaart van Groningen

Artiest/graveur/cartograaf:

John Bartholomew & Son.

Provenance

“The Blue Guides Holland

and The Rhine”

1933

Rechts:

Kaart van De Wijert

Jaartal onbekend

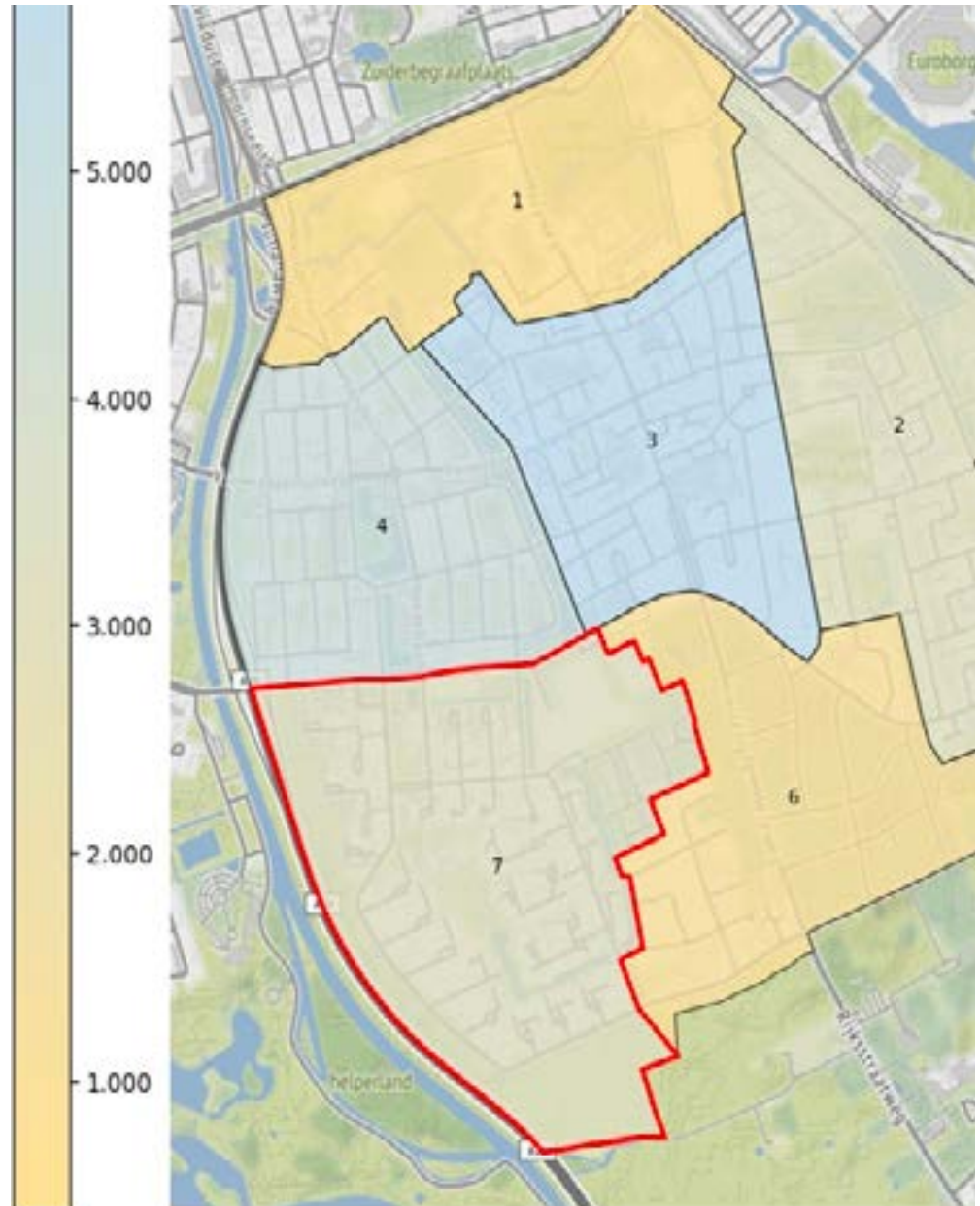
via Wijkplatform De Wijert

Uitbreiding naar het zuiden

Het zuidelijk deel van De Wijert is van jongere datum. Het ontwerp van de wijk dateert al uit 1963, maar met de ontwikkeling van dit zuidelijke deel kon pas begonnen worden nadat dit gebied in 1969 bij de gemeente Groningen was gevoegd. Tot dan hoorde het bij Haren.

Het ontwikkelen van dit deel was een keerpunt in de stadsuitbreiding. Voor het eerst werkte de gemeente samen met ontwikkelaars. Opmerkelijk bij het ontwerp is dat al gekozen is voor het belemmeren van doorgaand autoverkeer in de wijk, door middel van het aanleggen van een rondweg, de Vestdijklaan. De wijk is opgezet als middenstandswijk. Het is een mengeling van duurdere huurwoningen en koopwoningen.

4: De Wijert

7: Uitbreiding met De Wijert Zuid

3. De Wijkgedachte

De voorspellingen van bevolkingsgroei waren overal in Nederland aanleiding om volop in te zetten op woningbouw. Bouwen volgens de “wijkgedachte” werd voor het eerst toegepast in Rotterdam bij het ontwerpen van de wijk Pendrecht. De architecten die de wijk vormgaven dachten na over hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze samenleven, welke voorzieningen er nodig zijn en hoe groot buurten en wijken mochten zijn.

Corpus den Hoorn is de eerste wijk in Groningen waar met de wijkgedachte werd geëxperimenteerd. Henk Eysbroek paste de “wijkgedachte-ideeën” van de moderne stedenbouw nog uitdrukkelijker toe in De Wijert. Op 1 december 1958 werden de Toelichting en Bebouwingsvoorschriften van dat plan door de raad vastgesteld. In de wijk werden de straten vernoemd naar Nederlandse schrijvers.

De Wijert vanuit De Wijkgedachte

Op basis van de Wijkgedachte werd in 1958 door de gemeenteraad het uitbreidingsplan De Wijert vastgesteld. De gemeente liet de realisatie van de woningen door vier woningbouwverenigingen verzorgen. Een situatie die tot op de dag van vandaag bestaat, al zijn de namen van deze verenigingen door onder andere fusies wel veranderd.

De woonblokken werden ontworpen als een zogenaamde stempel. Woningen werden om een gemeenschappelijke verkeersvrije tuin geplaatst, flats werden iets ten opzichte van elkaar verschoven en er werd rekening gehouden met verschillende woningbehoeften (alleenstaanden, ouden van dagen, kleine en grotere gezinnen). Op deze manier ontstond een aantal buurten die tezamen een wijk vormden.

Elke woonwijk een eigen hart

In de wijkgedachte wordt iedere woonwijk voorzien van een hart waarin de kerken en winkels een plaats kregen. De buurt werd nog voor de opkomst van de supermarkt gebouwd en daarom was er ruimte voor tientallen kruidenierswinkels, kolenwinkels, melkverkopers, slaggers, bakkers, banketbakkers, groenteboeren en drogisten.

Iedere bewoner moest al deze winkels op loopafstand kunnen bereiken en dat betekende dat

er behalve het grote winkelcentrum ook meerdere kleine winkelcentra werden gepland. In De Wijert zijn deze plekken terug te vinden in de Weremeus Buningstraat, op de hoek van de Van Schendelstraat en van Lenneplaan en de P.C. Hooftlaan. Door de komst van de grotere supermarkten aan de Van Lenneplaan werden deze kleinere winkelcentra steeds minder frequent bezocht. Nog steeds zijn het kleine centra met ondernemingen en organisaties.

4. Gas vanaf het begin

Begin 19de eeuw werd op verschillende plekken in Nederland aardgas gevonden. De doorslag voor het volledig overgaan op aardgas kwam door de ontdekking van de gasvelden in Groningen in 1959. Het was in die tijd logisch om deze brandstof zoveel en zo snel mogelijk in te zetten voor allerlei voorzieningen in Nederland en te exporteren naar het buitenland.

Door heel Nederland werden gasleidingen aangelegd om het huishoudelijk comfort nog meer te verhogen. Het aardgas werd gezien als teken van welvaart. Alhoewel alle huizen in De Wijert op gas werden aangesloten voor de warmwater voorziening, werd er vaak nog gestookt op olie en kolenkachels. Later werd centrale verwarming aangelegd en werd gas ook hiervoor de energiebron.

The dreamtime
Maree Blok, 1993

Graffiti kunst verspreid door de wijk
2021

5. Het leven in de wijk

Memoires van een bewoner

Door Erik-Jan Meijer

In 1961 (ik was 3 jaar) verhuisden mijn ouders met 4 kinderen van een bovenwoning aan de Parkweg in Groningen naar een nieuwbouwrijtjeshuis aan de PC Hooftlaan in De Wijert. Na jaren van woningnood kwamen er nu huizen beschikbaar.

Eindelijk geen steile trap meer op en wel een tuintje. Ook kregen we een echte badkamer. Aan de Parkweg zat die in een omgebouwde kast. Wat een vooruitgang! Er was een speeltuin bij de kleuterschool, wat nu het MFC De Wijert-Helpman is. Voor 10 cent mocht je er de hele zaterdag zijn.

Wel werd er nog met kolen gestookt, 1961 lag nog net voor de uitrol van het Groninger gas. De “kolenboer” bracht met mannen in zwart corduroy (stuutsiekoorn op zijn Gronings) en met zwarte handen en gezichten van het kolengruis de zakken kolen en die werden via de voordeur en gang snel naar het kolenhok achter het huis geleid door mijn moeder. De jutezakken vol kolen werden vervolgens in het hok geleegd. Jaren later in aardgastijd kroop onze kat wel in het hok en normaal was ze zwart/wit, maar dan alleen even zwart. Zo kwam zo’n badkamer nog goed van pas.

Foto Hans Kraus,
Groninger Archieven (1785-22895)

Wonen in een stempel

Als 3-jarige maakte ik samen met andere kinderen de buurt onveilig op mijn snelle driewieler. De toen in de mode zijnde stempelbouw maakte dat er grote/groene binnenterreinen ontstonden. Die lagen tussen de haaks op elkaar gebouwde flats, de eengezinswoningen en de bejaardenwoningen. Daar was ook een zandbak waar alle huurders 5 cent per maand

voor betaalden (voor het aanvullen en schoonhouden van het zand). Je voetbalde er op het gazon naast de rozenperkjies en schoot er pijltjes met een stuk elektriciteitsbuis. Je schoot juist en vooral op het witte wasgoed dat hing te drogen bij de mevrouw die daar heel kwaad om kon worden...

Weinig verkeer

Auto's waren nog zeldzaam. Mijn vader had als enige een auto. Ook met de TV waren we er kennelijk vroeg bij. Op woensdagmiddag was er een kinderprogramma waar alle buurkinderen, tenminste die TV mochten kijken, bij ons thuis naar keken. Schoenen uit en de kijkbuis (Z/W) aan. Toen het aantal auto's toenam werden er in de binnenruimte autoboxen gebouwd die je kon huren. De voetbal belandde natuurlijk ook wel eens op het dak daarvan en ofschoon het uitdrukkelijk verboden was om op het dak te klimmen, moest je natuurlijk wel de bal weer terug zien te krijgen. Wij waren toen gelukkig aanzienlijk sneller dan de boze huurder van de autobox die achter ons aan kwam.

*Pijltjes schieten op
het binnenterrein*
25

Zeilen te zien

Als we in de slaapkamers boven waren konden we, in de verte bij helder weer, de witte zeilen van de zeilboten op het Paterswoldsemeer zien. De andere woningen waren er nog niet en de A28 met zijn hoge geluidwal was er ook nog niet. “Wat een vooruitgang die snelweg” zei mijn vader toen we over het zand van de nog

niet geasfalteerde A28 liepen, “Eindelijk niet meer die drukte op de Verlengde Hereweg”.

Afijn, anno nu is het opnieuw heel druk op die Hereweg en wordt de ringweg-zuid compleet verbouwd.

De verzuiling was nog volop aanwezig

De Wijert was toen een witte wijk met veel jonge gezinnen. Je ging naar de school volgens de verzuiling: Rooms-Katholiek, Protestants-Christelijk of Openbaar. Wel heel overzichtelijk. Wij waren van huis uit Rooms-Katholiek dus gingen wij naar de San Salvatorschool. De bijbehorende kerk was al 2x zo groot gemaakt. Mijn vader ging gewoon nog op de zaterdagen naar het werk, door de 48-urige werkweek was je alleen op zondag vrij. Wij gingen als kinderen ook op zaterdagmorgen naar school, maar dat

was omdat de school het toenemende aantal nieuwe kinderen niet aan kon. En we kregen even ½ dagen les in twee groepen totdat de nieuwe school klaar zou zijn. De kinderen werden over beide scholen verdeeld en ik moest voortaan in Helpman naar school. Best wel ver lopen en oversteken op de Verlengde Hereweg, maar zoals mijn ouders het zeiden: “Wij moesten vroeger nog veel verder lopen”, dat was meteen einde discussie.

Winkels en voorzieningen

Er waren in het begin nog niet veel winkels in de wijk. De boodschappen werden veelal gedaan bij de Spar in de Van Royenlaan, of bij Simon de Wit en De Gruijter aan de Verlengde Hereweg. Die laatste twee winkels werden overgenomen en vormden later de grotere Albert die nu op het Helperplein zit.

In de PC Hooftlaan kwam tegenover het huidige Multifunctioneel Centrum een aantal winkels: een Spar, een slager, een kapper, een slijterij en een HUBO-achtige winkel. Nu zitten er onder andere een afhaalpizzeria en een dienstverlener in opvoedbegeleiding. Nog wat later kwam het winkelcentrum aan de Van Lenneplan, met nog meer winkelaanbod.

De Molukse wijk

Een deel van De Wijert kende (en kent nog) achter de Van Lenneplan een aantal straten waar Molukkers en Indonesiërs kwamen te wonen vanuit de kampen waarin ze direct na hun komst naar Nederland waren gehuisvest. Ik had een Indonesisch vriendje op school en het geluid van de bandjes met elektrische gitaren die in de kelders aan het oefenen waren, kan ik me nog goed herinneren. De “Indo-rock” van toen was populair.

Evenals de geuren van nasi en bami en vooral van de verse broodjes Bapao die op de schoonsteenmantel bij hem thuis lagen te rijzen. Die herinnering zit voor altijd vast in mijn smaakpapillen. En regelmatig mocht ik een pan met “echte” nasi meenemen. Verrukkelijk!

*Op klompen in de
sneeuw aan de PC
Hoofllaan*

Strengere winters

De winters waren soms streng en de ijsbloemen stonden op de slaapkamerramen. Je kreeg een extra wollen deken en soms een warme kruik. De eerst slagen op het ijs maakten we op doorlopers op de grote vijver met het olifantje erin. En omdat er ijs lag, kon je om beurten achter op het olifantje zitten als een soort “Dik Trom” (achterstevoren), en je zat erop totdat het te koud aan de billen werd.

Altijd verandering

Langzaam aan veranderde de wijk. Er kwamen meer auto's, de straten stonden er nu vol mee en de aanvankelijk nog jonge kinderen kregen veelal de middelbare-schoolleeftijd en zwermden deels uit.

Vernieuwing

De kolen werden vervangen door aardgasverwarming en later werd het een heuse centrale verwarming. En zelfs kleuren-tv deed zijn intrede. Er kwam een uitbreiding van de wijk in de weilanden waar ik kikkervisjes ving: De Wijert-Zuid. Eind 60'er en 70'er jaren waren wat

woeliger jaren. De jongens kregen lang haar (tenminste als dat van thuis mocht). De verzuijing nam af en er was ook doorstroom van de bewoners in de wijk. De kleuterschool werd het Multifunctioneel Centrum (MFC) met mooie ruimtes voor tal van bewonersactiviteiten.

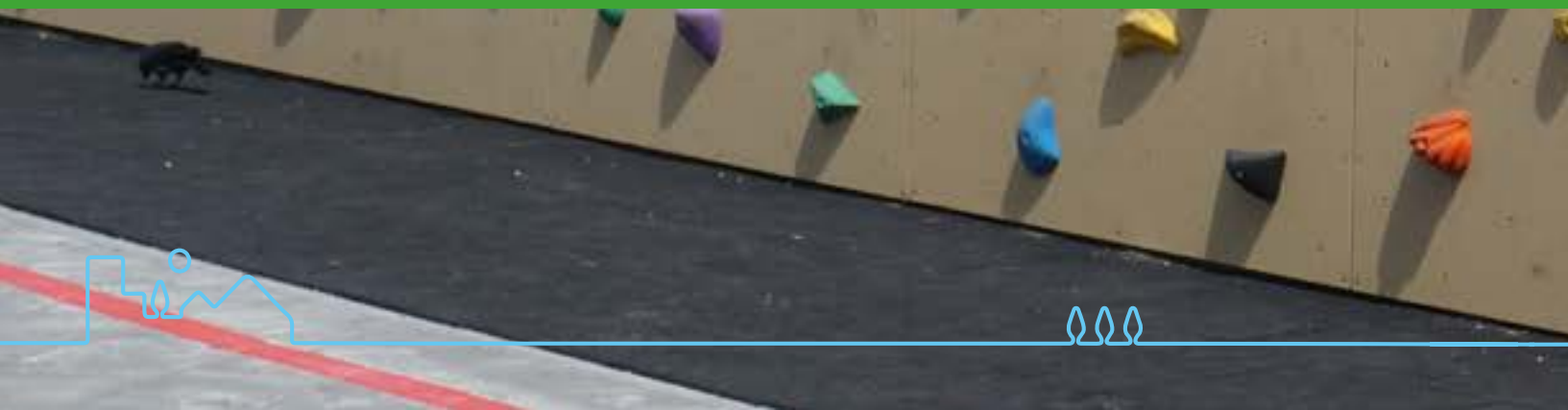
Tot en met vandaag blijft De Wijert zich aanpassen. Nu worden de eerste flats alweer gesloopt en is er de nieuwe wijk Helpermaar op het voormalige terrein van het Diaconessen Ziekenhuis. En dat meegaan met de tijd moet ook. Zo zal het noorden van de wijk zich klaarmaken om over te gaan van aardgas op een meer duurzame vorm van energie. Wat goed te voorspellen valt is dat over 60 jaar de wijk ook weer heel anders zal zijn dan nu: De Wijert altijd in transitie!

Erik-Jan Meijer

*Koninginnedag als
ridder en sigarettenmeisje*

Ontwikkeling Van de wijk tot 2021

7. Interview Marieke van der Heide

Wat De Wijert zo bijzonder maakt

Marieke is Architectuur- en Stedenbouwkundig historicus bij de Gemeente Groningen en weet ons mee te nemen in de recente geschiedenis van De Wijert en de bijzondere stedenbouwkundige plek die de wijk inneemt.

Na de oorlog werden wijken heel bewust ontworpen. Het plan voor De Wijert is elders wel vaker toegepast, maar De Wijert is een voorbeeld van een helemaal doordachte, tot in de puntjes ontworpen wijk. Je zou kunnen zeggen dat het een ideale naoorlogse wijk is.

Vanuit stedenbouwkundig oogpunt gezien zijn alle uitgangspunten en de ideale principes van hoe een wijk eruit moest zien in die tijd, heel puur geland in De Wijert.

In eerdere wijken, zoals Corpus den Hoorn en Kostverloren, zie je dat gemeente, architecten en stedenbouwers nog meer aan het experimenteren waren met de beste woonvorm. Feitelijk bouwde men nieuwe gemeenschappen.

Wat De Wijert zo bijzonder maakt, is hoe de wijk is opgebouwd:

- De inrichting van de woonblokken
- De (grote) hoeveelheid groen
- Hoe het hart is ontworpen met alle wijkvoorzieningen rond een vijver

Een hele nieuwe wijk

In de periode voor de oorlog groeide de stad beetje bij beetje. Tijdens de oorlog was er een bouwstop, maar na de oorlog moesten er heel snel wijken worden gebouwd. Men verwachtte de babyboom en daardoor volop nieuwe mensen in de stad.

Voor die nieuwe wijken gold dat de afstand tot de binnenstad te groot was om er voor alle behoeften naar toe te moeten. Er werden daarom wijken ontworpen die als een klein dorpje, een eigen gemeenschap, zelf goed konden functioneren. Beoogd werd dat mensen datgene wat ze dagelijks nodig hadden of wat echt dichtbij moest zijn binnen de wijk konden vinden. Denk bijvoorbeeld aan de dokterspost, politiepost, scholen en kerken. Dat betekende dat er veel verschillende scholen en kerken waren: Protestants, Hervormd en Katholiek.

Door De Wijkgedachte waren er kleine winkelgebiedjes in hoeken van de wijk. De wijkgedachte is op papier bedacht waarbij bepaalde stedenbouwkundige principes zijn uitgetoetst. Men vroeg zich af welke van deze het beste pasten bij die wijkgedachte. Zo kwam men op de Stempelvarkaveling, bedacht door Lotte Stam-Beese, een architecte uit Rotterdam die dit als eerste toepaste in de Rotterdamse wijk Pendrecht. Haar leerling Henk Eysbroek kwam halverwege de jaren 50 naar Groningen en werd hier de belangrijkste Stedenbouwer. Hij nam de wijkgedachte mee.

Groningen had toen net andere delen van de stad afgemaakt, zoals de Indische Buurt, Oosterparkwijk en Kostverloren, die voor de oorlog al in aanbouw waren. Henk Eysbroek kwam op het juiste moment. Hij bedacht dat De Wijert het meest geschikt was voor de Wijkgedachte.

Stempelverkaveling

Stempelverkaveling betekent een zich herhalend patroon van woonblokjes waarin verschillende typen huizen zijn gebouwd. Zo wilde men ervoor zorgen dat niet alle bejaarden in een hoek van de wijk woonden en alle gezinnen in een andere. Binnen een stempel was een doorsnede van alle woontypen en verschillende mensen in de wijk te vinden.

Zo'n stempel bestaat uit twee lange blokken van appartementen, een aantal grondgebonden woningen en een aantal bejaardenwoningen.

Die zijn als een soort vierkant geordend, lijkend op een molenwiek waarbij de randen net een beetje uitsteken. Deze zijn dan weer gegroepeerd rond een centrale binnentuin, bedoeld als een collectieve ruimte waar de bewoners gebruik van konden maken. Die bouwkundige eenheid werd als een stempel door de wijk verspreid om ervoor te zorgen dat binnen de kleine wooneenheid een gemeenschap zou ontstaan. Als je dit door de wijk herhaalt krijg je het idee van gemeenschappen binnen de wijk. Dat is het bijzondere aan De Wijert.

Groene wijk

Wat ook goed is gelukt, is dat er heel veel ruimte voor groen gemaakt is. De Wijert heeft procentueel veel meer groen dan, bijvoorbeeld, Selwerd, Paddepoel, Corpus De Hoorn of Vinkhuizen. Ook al is er door bezuinigingen wat groen verdwenen, in De Wijert is de balans tussen groen en bebouwing nog steeds erg gunstig.

De waardering voor het groen in de wijk zien we terug in de populariteit van groenprojecten binnen de Wijkdeal. In 2017 zijn alle groenprojecten gekozen om als eerste uit te voeren.

In de laatste jaren is door zowel de gemeente

als door corporaties flink bezuinigd op groenonderhoud. In tegenstelling tot vroeger toen alles voor de mensen werd aangelegd, is het nu veel belangrijker om dat meer samen te doen. Op deze manier gaan we van 'kijkgroen' naar 'gebruiksgroen' waarbij men meer het gevoel krijgt 'Dit is van ons, daar mag ik zijn en gebruik van maken'.

Mensen dachten voorheen soms dat ze niet op het gras mochten komen, omdat dat netjes gemaaid en onderhouden werd. Terwijl het gemaakt werd om te gebruiken. Nu willen we graag dat mensen dat meer gaan doen.

Heeft de stempelstructuur het beoogde effect gehad?

Ja, gemeenschappen zijn zeker ontstaan. Er waren veel gezinnen en de ouderen vonden het fantastisch om daarbij te zijn. In die tijd was het gewoon om ouderen in een ouderenflat te plaatsen, maar bejaarden die binnen de stempel woonden waardeerden het juist om tussen gezinnen te leven. Dit gaf hen het gevoel nog echt in de maatschappij te staan en niet achter de geraniums te zitten. Het veranderde toen gezinnen groeiden en de appartementen te klein werden. Men wilde doorgroeien naar grotere woningen, maar binnen de stempel waren er relatief weinig grotere grondgebonden woningen.

Ook al wilde men het niet, gezinnen vertrokken uit de wijk. Hiervoor kwamen een- of tweepersoonshuishoudens terug. Wanneer de kinderen het huis uit gingen, bleven de ouders in het appartement. De komst van vele studenten speelde hierbij een rol. Zo zie je dat een hele catego-

rie, met name kinderrijke gezinnen, niet in De Wijert kon blijven. Dat leidde enerzijds tot een soort vergrijzing en anderzijds tot meer jongere mensen die zelfstandig gingen wonen. Deze groepen zochten elkaar minder gemakkelijk op.

De bejaardenwoningen waren in het begin best populair, maar de ouderen van nu stellen andere eisen aan woningen. Er zijn geen liften en ze zijn niet heel ruim. De doorstroom was daardoor groot. Er kwamen bijvoorbeeld gescheiden vaders te wonen, die tijdelijk een huis nodig hadden of er werden mensen uit andere wijken “gestald”, die daar een verstoring opleverden. In de jaren ‘70 kregen die bejaardenwoningen daardoor een slecht imago. Ook nam overlast door drugsgebruik en inbraken toe. Zo’n vijftien jaar na de aanleg ontstond hierdoor een nieuwe situatie die De Wijert in de jaren ‘80 tot een wijk met uitdagingen maakte.

Veranderingen door de jaren heen

De appartementenblokken hadden in de kelder-verdieping allemaal centrale wasgelegenheden. Niet iedereen had toen een eigen wasmachine en deze collectieve ruimtes waren tegelijk openingen naar het centrale groen waar je de was kon hangen of kon bleken op de veldjes. Er was daarmee altijd verbinding met het groen, maar dat was ook de zwakke plek, waar vanaf de jaren '70 veel inbraken plaatsvonden. Omdat de mensen dat onveilig vonden zijn die toegangen dichtgemetseld. Dat leidde ertoe dat men het groen niet echt meer gebruikte en het "kijk-groen" werd. De hofjes dienden niet langer als de ontmoetingsplek waarvoor ze ontworpen waren.

Wat ook veranderde is dat de samenleving steeds meer individualiseerde en ouders hun kinderen meer van dichtbij in de gaten hielden.

Vroeger was er meer contact met de burens en hield men elkaars kinderen in het oog waardoor ze vrijer werden gelaten. Nu willen ouders zelf zicht houden op de plek waar hun kinderen spelen. Sommige woningen zijn zo gebouwd dat je het zicht op de binnenterreinen mist. Dat helpt ook niet echt bij het gebruiken van de binnenterreinen als speelplek. Ouders gingen daardoor eerder met hun kinderen naar de speeltuin in het Hendrik de Vriesplantsoen of bij de scholen en lieten de kinderen daar spelen.

Sommige stempels zijn heel mooi ingericht met hier en daar een bankje waar mensen rustig een boek kunnen lezen en juist geen spelende kinderen om zich heen hoeven. Het is een beetje van beide: de rust in de binnentuin is voor veel mensen een geneugte, voor kinderen een speelplek.

Vanuit De Wijkdeal zijn ideeën aangedragen om op sommige plekken iets met de binnentuinen te doen. Zo is in een van de binnenhofjes een moestuin aangelegd die wordt onderhouden door mensen uit de omgeving. Dat is echt een mooie plek om iets te verbouwen en elkaar te ontmoeten of samen te genieten van wat er weer gegroeid is. Dit zijn voorbeelden die je eigenlijk veel meer wilt, dat je samen dingen plant waar je van kunt plukken.

Werd de Wijkgedachte helemaal afgemaakt?

De Wijkgedachte kon niet op alle voorgenoemen plekken afgemaakt worden. De woningen en plekken voor winkeltjes waren wel mooi verdeeld over de wijk, maar er waren al winkelcentra aangelegd in Corpus den Hoorn en Helpman. In de uitvoering van de plannen heeft men toen bedacht dat een aantal voorzieningen niet nodig was. Zo was er een winkelblokje aan de Vondellaan bedacht, ter hoogte van de Montessorischool die uiteindelijk niet gerealiseerd werd. Later zijn daar woningen van gemaakt. Een aantal scholen werd niet gebouwd omdat de eerder verwachte grote toename van kinderen uitbleef.

20 architecten

Aan de ontwerpen van de wijk hebben zo'n twintig architecten gewerkt. Vier architecten,

Klein, Buchel, Osmeijer en Kort & Korma werkten voor de corporaties en hebben het grootste deel ontworpen zoals de portiek-etageflats met het systeem Rottinghuis. Weer anderen waren de ontwerpers van de scholen, de politiepost, kerken. Elke architect kreeg een bouwplan, ik vermoed om de architecten vakgroep weer in de benen te helpen.

Deze diversiteit aan architecten versterkt weer de architectonische en historische waarde. De etageflats, die volgens het Rottinghuis systeem zijn gebouwd, zijn door vier verschillende architecten ontworpen. Als je goed kijkt zie je dat daar heel veel verschillende nuances in zitten. Als je aan de etageflats in De Wijert denkt, dan denk je al snel dat het allemaal een beetje hetzelfde is. Zodra mensen hun huizen met elkaar vergelijken valt het op dat er best veel verschillen zijn in deze bouwwerken.

Het Stysteem Rottinghuis

Het systeem 'Rottinghuis' is een 'vroeg naoorlogse niet-traditionele bouwmethode'. Deze bouwmethode kan worden gezien als een voorbeeld van de grote-elementenmethode. Eén van de nieuwe bouwmethodes die na de Tweede Wereld oorlog werd toegepast. In en na de oorlog was een groot

tekort aan bouwmaterialen en mankracht de voornaamste reden om op zoek te gaan naar nieuwe methoden waarmee snel en efficiënt gebouwd kon worden. Waar men voorheen voornamelijk gebruik maakte van bakstenen, ging men in deze tijd experimenteren met beton.

Het systeem dat in De Wijert werd toegepast is genoemd naar het bouwbedrijf Rottinghuis B.V. die dit systeem produceerde. Zij maakten prefab betonnen wanden en vloeren die in combinatie met gemetselde gevels op de bouwplaats met een kraan werden gemonteerd.

Het systeem Rottinghuis werd voor het eerst in 1949 toegepast in Groningen. Tot aan het begin van de jaren zeventig zijn ongeveer 17 duizend woningen op deze manier gebouwd, waarvan een derde in Groningen.

*Foto: Fotobedrijf Piet Boonstra,
Groninger Archieven (2248-18266)*

Reacties van bewoners op de wijkwandelingen

De meerwaarde is dat mensen anders leren kijken. Zij worden zich bewust van dingen die mij opvallen, omdat ik Architectuur- en Stedenbouw historicus ben. En zij laten mij weer weten hoe bepaalde plekken zoals de binnentuinen gebruikt werden, dat moet ik echt uit de verhalen

horen. Hoe de wijk in de jaren '70 functioneerde zou ik misschien in krantenartikelen en oude reportages kunnen vinden, maar het is heel anders om het uit de eerste hand te horen. Zowel van mensen die er hebben gewoond als van mensen die er nu wonen.

Wat bewoners waarderen aan de wijk

De ene persoon waardeert bijvoorbeeld de groentetuin of het feit dat er steeds meer kinderen komen. Anderen waarderen weer de rust en het groen. Weer anderen zijn blij met de winkelvoorzieningen. Ik merk wel dat mensen die in de wijk wonen er ook graag willen blijven. Het is op redelijke fietsafstand van de binnenstad, langs de Papiermolen rijd je zo de stad in en je bent ook via de Ring de stad

zo weer uit. Er zijn veel voorzieningen, supermarkten, scholen en sportgelegenheden. Wat me opvalt uit de gesprekken en rondleidingen is dat mensen het waarderen wanneer je het verhaal erachter vertelt. Sommige mensen vinden het al fantastisch, anderen zagen het niet en zijn met andere ogen gaan kijken en weer anderen vinden het nog steeds niet mooi. Smaken verschillen.

Herstructurering in de jaren '90

In de jaren '90 was er een herstructureringsslag en waardeerde men het stedenbouwkundig karakter van De Wijert al. De stempelstructuur wilden we behouden. Op dat moment zijn met name veel bejaardenblokjes massaal gesloopt en daar werden grondgebonden woningen neergezet, waar een groot tekort aan was. Een heel groot nieuw woonblok achter het winkel-

centrum is gerealiseerd en vanaf dat moment werden nieuwe doelgroepen aangetrokken van mensen die graag in de wijk wilden blijven of naar de wijk wilden komen en een koopwoning konden betalen. Daarom werd een ander, groter type woningen gemaakt, door bijvoorbeeld appartementen verticaal of horizontaal samen te voegen.

Woningcorporaties

Patrimonium was een wat meer traditionele corporatie die vooral in baksteen bouwde. Zij waren niet zo'n fan van systeembouw en hadden een wat andere clientèle. Zij hebben alleen delen aan de binnenkant als betonbouw uitgevoerd. Maar Lefier, dat toen Volkshuisvesting Groningen heette, heeft bijna alles in systeembouw gedaan. Zij hadden architect KLEIN aangenomen die samen met de aannemer Rottinghuis het volledige systeem ontwikkelde. Dat zijn twee uitersten bij elkaar. De zuidkant van de wijk, gebouwd door De Huismeesters en Nijestee, heeft een tussenvariant. Een beetje meer half-half sys-

teembouw. Dat maakt dat samenvoegen van die appartementen en ook de verduurzaming ervan per groep of type bouw, anders uitpakt.

Appartementen samenvoegen lukt bij de ene beter dan bij de ander. Er zijn behoorlijk wat ingewikkelde aanhechtingen, bijvoorbeeld in de overgang tussen beton en metselwerk en met name bij beton op beton, wat al snel geluidsoverlast geeft. Het blijkt dat dit heel moeilijk te isoleren en moeilijk geluidsdicht te krijgen is. En mensen willen nu eenmaal geen geluidsoverlast of koudebruggen hebben.

Het verduurzamingsvraagstuk oplossen met TU Delft

Bij de TU Delft en bij de RUG is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van verduurzaming binnen het systeem Rottinghuis. Het is nodig dat we die kennis hier naartoe halen en samenvoegen met de kennis van de corporaties zelf en de ervaringen van bewoners (want die weten natuurlijk prima waar de mankementen zitten). We combineren dit met ontwerpkracht en goede technische oplossingen om deze panden te kunnen verduurzamen.

Het duurzaam opwekken van energie, zoals met zonnepanelen of warmtepompen, kan de

energierekening enorm naar beneden brengen. Daarnaast willen we natuurlijk geen tochtige woningen, dus de verduurzaming moet voldoende comfort opleveren. Het is best mogelijk dat voor de dingen die we willen behouden, het geen behoud voor altijd is. Maar juist in De Wijert, omdat het zo exemplarisch is voor een wederopbouwwijk, willen we eigenlijk alles op alles zetten om technische oplossingen te vinden en met behulp van ontwerpkracht er alles aan te doen om die woningen de toekomst in te helpen op een duurzame manier.

De waarde van De Wijert behouden

De Gemeente werkt nu samen met De Huismeesters aan de zuidoost hoek. Daar wordt meer dan de helft vervangen door nieuwbouw die heel duurzaam is. Dit wordt ook helemaal binnen de Stempelstructuur gebouwd, met eenzelfde soort architectuur die bij de 'familie' van De Wijert hoort. Het moet heel goed vegen.

Voor de gebouwen die blijven staan, denken we in eerste instantie niet aan panden helemaal inpakken met een isolerende schil. Kun je dan nog zien dat het een wederopbouw pand is?

Kun je dat nog herkennen als een jaren '50/'60 wijk? De historische waarde is nu beschermd.

We zoeken naar een balans om een deel van die panden wel te behouden in de toekomst. We denken dat we juist in De Wijert dat stapje moeten maken. Het Rottinghuis systeem is belangrijk geweest voor de ontwikkeling van de stad Groningen. Het wordt gezien als een Gronings model, door een Gronings bedrijf met een van de belangrijkste Groninger architecten van die tijd. In De Wijert komt het allemaal samen!

Wil jij mee op een cultuur-historische wijkwandeling?

Er komt weer een wijkwandeling! Begin mei heeft Marieke een lezing gegeven en daar kwam ook de vraag om nog een wandeling te maken in de wijk langs alle architectuur en bijzondere plaatsen. Mensen hebben zich toen opgegeven, maar vanwege Corona heeft Marieke dat uitgesteld. "Ik ga een datum prikken op een mooie zomerse dag. Want als het groenrijk is en de zon schijnt komen de bijzondere aspecten van de wijk heel mooi uit." Wil je ook mee, laat het dan weten via info@wijkdealdewijert.nl.

*Foto's:
Peter Everts en Dennis Broekema*

8. Wijkdeal De Wijert

In De Wijert hebben bewoners, ondernemers, scholen, woningcorporaties, WIJ, Gemeente en diverse andere organisaties met elkaar afgesproken om samen te werken aan een vitale en leefbare wijk. Zo zorgen we ervoor dat iedereen tot zijn recht komt en op een gelijkwaardige manier kan deelnemen aan de samenleving. We noemen dit Wijkdeal De Wijert.

De Wijert is één van de vier oorspronkelijke wijkvernieuwingswijken in de stad Groningen. De Gemeente Groningen en de woningcorporaties (Nijestee, Lefier, De Huismeesters en Patrimonium) hebben gezamenlijk hun ambities geformuleerd voor kwaliteitsverbetering van

de leefomgeving. De Wijkvernieuwing en de Wijkdeal gaan hand in hand in De Wijert. Afgesproken is dat alle processen, maatregelen en communicatie in de wijk onder de noemer Wijkdeal De Wijert vallen.

In De Wijert worden allerlei projecten bedacht. Sociale projecten zoals “De Wijert Voedt”, groene activiteiten, zoals de ecologische wijkwandeling en ruimtelijke projecten, zoals de herinrichting van de Van Lennepleaan. De Wijkdeal is een samenhangende aanpak waarin aan gezondheid, sociale verbinding, ‘healthy ageing’, kansen voor kinderen, armoedebestrijding en nog veel meer onderwerpen gewerkt wordt.

Werkwijze

Wijkdeal De Wijert is een samenwerkingsverband waarin kennis van de wijk en wensen van alle stakeholders (betrokkenen) worden ingebracht. Binnen de Wijkdeal kunnen bewoners en andere stakeholders meedenken, -ontwikke-

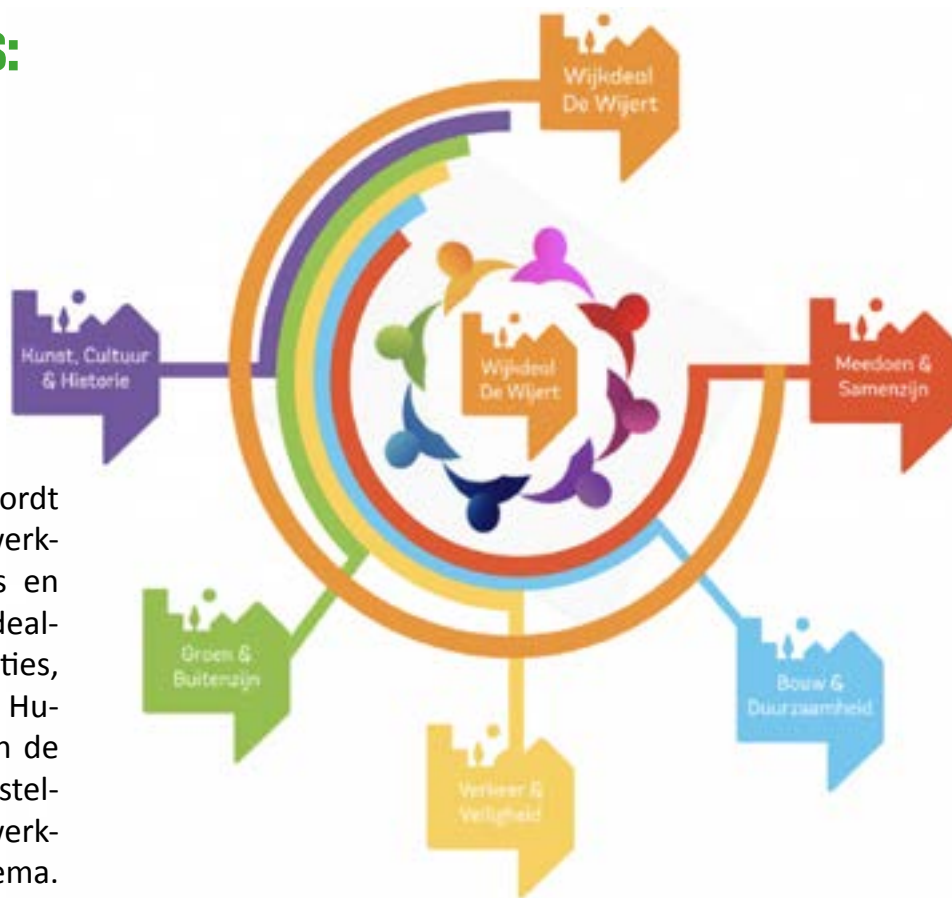
len en -beslissen over de plannen, de te besteden middelen en het beleid in de wijk. Op deze manier hebben alle partijen directe invloed op maatregelen en ingrepen en de toekomst van de wijk.

5 Wijkdeal thema's:

1. Groen & Buitenzijn
2. Verkeer & Veiligheid
3. Bouw & Duurzaamheid
4. Meedoen & Samenzijn
5. Kunst, Cultuur & Historie

Werkgroepen

In verschillende werkgroepen wordt gewerkt aan deze thema's. Elke werkgroep bestaat uit wijkbewoners en vertegenwoordigers van Wijkdealpartners zoals woningcorporaties, WIJ, MFC De Wijert, onderwijs, Humanitas, Lentis, ondernemers en de Gemeente Groningen. De samenstelling van de deelnemers aan de werkgroep is afhankelijk van het thema. Gemiddeld telt een werkgroep zes tot tien personen.

DE WIJERT VOEDT

FLITS

ALERT!

OP DE HOOGTE BLIJVEN VAN
DE WIJERT VOEDT
VIA SMS OF WHATSAPP?

Stuur een bericht naar **06 4050 7999**
en meld je aan voor de **FLITS ALERT**

Zo weet je altijd waar én wanneer
de volgende flitsactie is!

Bewoners kunnen elke maand overgebleven producten
zoals groente, fruit, zuivel en brood gratis afhalen
bij de 'flitsacties' van De Wijert Voedt

Hét project tegen voedselverspilling!

facebook.com/DeWijertVoedt

Een aantal Wijkdeal-projecten in beeld

Spiegelstraat Doet en Ontmoet
Raamexpositie 2021

Toekomst van De Wijert

9. Perspectieven voor 2030

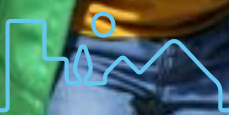
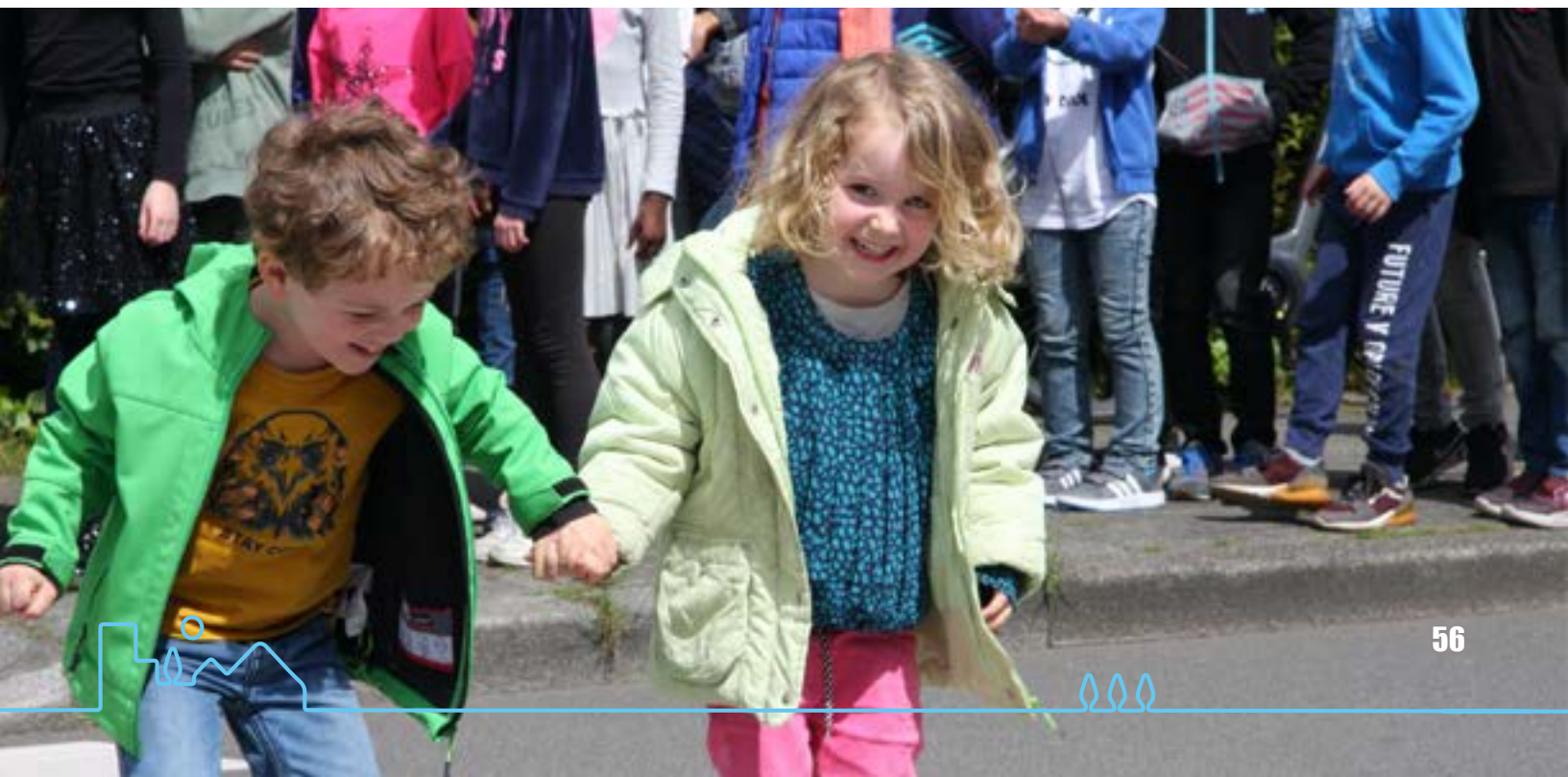
De Wijert is in 2030 een aangename, rustige en veilige plek om te wonen. Waar mensen kunnen blijven wonen, ook wanneer men ouder wordt. De Wijert is dan een duurzame en aantrekkelijke wijk voor jonge, oude en nieuwe bewoners. En het is een gevarieerde wijk waar verschillende

mensen meedoen en samen leven. De sociale samenhang in de wijk is versterkt doordat bewoners actief betrokken zijn. De vicieuze armoedecirkel is doorbroken doordat we met elkaar een samenhangend pakket aan sociale en ruimtelijke maatregelen hebben opgezet en uitgevoerd.

Kansen voor Kinderen

Ook is De Wijert in 2030 een wijk waar kinderen gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien en waar het aandeel kansarme kinderen niet boven het stedelijk gemiddelde uitkomt. Daarom

is een professioneel netwerk opgezet dat samen met ouders en kinderen werkt aan de realisatie van deze doelen.

Duurzaam wonen

De Wijert biedt in 2030 duurzame en passende huisvesting. Er wordt geïnvesteerd in energiebesparende en duurzaamheidsmaatregelen, zodat bewoners comfortabel en betaalbaar kunnen wonen. Er is een gevarieerd en kwalitatief goed woningaanbod met, onder meer, levensloopbestendige woningen. De Wijert is en blijft een groene wijk met aantrekkelijke verblijfsgebieden, mede door een verdere versterking van de gebruiksmogelijkheden en bereikbaarheid van collectieve binnentuinen, rondom scholen en op andere locaties.

**Voor actuele activiteiten kijk je op:
www.wijkdealdewijert.nl**

Verkeer en bereikbaarheid

De Wijert is in 2030 een wijk die goed bereikbaar is voor alle vormen van verkeer en waar de voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle wijkbewoners. Het goed functionerende winkelcentrum is daarbij van wezenlijk belang. Vanuit De Wijert zijn de omliggende wijken, het

groen en de binnenstad van Groningen snel bereikbaar via goede ontsluitingswegen. Mogelijke barrières als gevolg van een toename van verkeersbewegingen en parkeerdruk zijn aangepakt zodat de leefbaarheid hierdoor niet onder druk komt te staan.

10. Aardgasvrij-klaar De Wijert

Voor wat betreft het gebruik van aardgas is de toekomst duidelijk; op termijn zullen we allemaal overstappen naar een andere energiebron en onze energieconsumptie zo veel mogelijk moeten verminderen. Maar wat kunnen we allemaal doen om de overgang naar een andere bron van energie mogelijk te maken? Hierover zijn nog veel vragen en onduidelijkheden.

In Nederland hebben 19 wijken, waaronder De

Wijert, van het Rijk een budget gekregen om samen met bewoners, ondernemers, woningcorporaties, de gemeente en andere betrokken organisaties ervaring op te doen over hoe deze wijken kunnen worden voorbereid op een toekomst zonder aardgas. Dit maakt onderdeel uit van het landelijk Programma Aardgasvrije Wijken.

Gestart in het noorden

In 2021 zijn we gestart in het gebied ten noorden van de Van Iddekingeweg, maar we vinden het belangrijk dat alle bewoners van De Wijert kunnen meedenken, meepraten en meedoen. In De Wijert gaan we daarom met bewoners, woningcorporaties, VvE's, deskundigen en de gemeente op een gelijkwaardige manier samenwerken. Iedereen brengt zijn eigen kennis en ervaring in. Het project heeft een looptijd van in totaal 8 jaar. Zo hebben alle betrokken partijen voldoende tijd om samen zorgvuldige voorbereidingen te treffen, en wensen en belangen af te stemmen. We kunnen onderzoeken hoe de voorbereidingen op een aardgasvrije wijk goed kunnen worden getroffen. Maar ook hoe de huurders en eigenaren van huizen en gebouwen hierbij kunnen worden ontzorgd.

Samenwerking in de wijk

Een projectteam is opgericht met daarin technische en financiële deskundigen, beleidsmedewerkers, VvE beheerders en professionals die de verbinding met de wijk organiseren. In samenwerking met dit projectteam is er een groep bewoners die actief meedenkt en -praat-

bij het maken van plannen. Deze groep bestaat uit bewoners van het betreffende gebied, maar ook uit andere delen van De Wijert en De Wijert Zuid. Het gaat om zowel eigenaren als huurders. Daarnaast wordt er intensief samengewerkt met de woningcorporaties.

Aandachtsgebieden

1. **Bewustwording.** Over het belang en mogelijkheden van verduurzaming. Wat levert het op en waar draagt het aan bij? Bewustwording is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van het proces van verduurzamen.
1. **Ontzorging.** Ervoor zorgen dat bewoners en ondernemers niet alleen voor deze uitdaging staan, maar dat we het samen doen. Met behulp van ervaren experts op het gebied van technische mogelijkheden en financieringsmogelijkheden is het doel om verduurzamen zo gemakkelijk en betaalbaar mogelijk te maken.

Omdat elk huis en elk gebouw anders is, en de technische en financiële oplossingen veel maatwerk vragen, wordt er binnen de aanpak fors ingezet op het ontzorgen van huurders en eigenaren.

Van het gas af of aardgasvrij-klaar maken?

Aardgasvrij-klaar maken betekent dat we er samen voor gaan zorgen dat de woningen in de wijk de komende jaren geschikt worden gemaakt om van het gas af te gaan. Dan kan straks de overstap op een andere energiebron relatief eenvoudig plaatsvinden. De uitgangspunten van het aardgasvrij-klaar maken zijn het bieden

van meer comfort, prettiger wonen en het gelijk blijven van de woonlasten (huur of hypotheek plus energiekosten). In de praktijk betekent het dat we vooral bezig zijn met de warmte- en energiebehoefte naar beneden brengen, door isolatie van de woningen.

Acieve rol van bewoners

Bewoners hebben hierin ook zelf een actieve rol. Zo wordt een aantal gemotiveerde bewoners ingezet als energiecoach, die andere bewoners informeren over de energietransitie, energiebesparingsmogelijkheden en duurzaamheid.

Een groter bewustzijn van de voordelen van energiebesparende maatregelen draagt bij aan

de realisatie van de aanpassingen die nodig zijn.

Wanneer er in de wijk aanpassingen gaan plaatsvinden aan gebouwen dan zal er rekening worden gehouden met het veranderende klimaat. Er wordt zo een koppeling gemaakt met het toepassen van maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie.

*Abstracte tegels (60 in totaal)
Anno Smith
1965*

*Te vinden op kopgevels van 10 woonblokken
in de Gerard Reviusstraat,
Camphuysenstraat en Spieghestraat*

Een bijzondere uitdaging ligt erin dat een deel van de panden is gebouwd volgens het Rottinghuis-systeem, zoals eerder in dit boekje beschreven. De beschermde status maakt opti-

maal isoleren een uitdaging. Hiervoor zoekt het projectteam naar oplossingen, in samenspraak met alle betrokkenen en met behulp van ontwerpkracht.

Eigenaren en huurders

In het deel van De Wijert waarop de aanpak zich richt zijn twee woningcorporaties actief, te weten: Lefier en Patrimonium. Een deel van de sociale huurwoningen is verkocht, waardoor er sprake is van zogenoemd 'gespikkeld' bezit. Hiermee bedoelen we dat de corporatie in een appartementencomplex of een rijtje woningen nog maar een deel van de woningen in bezit

heeft, de overige woningen zijn in het verleden verkocht en in handen van particuliere eigenaren. Hierdoor is het lastiger om de gehele straat of het gehele gebouw tegelijk aan te pakken. Ook als we kijken naar de doelstelling om op termijn van het gas af te gaan, vraagt dit gegeven om creatieve oplossingen.

In 2013 zijn 4 woonblokken gesloopt en met veel zorg zijn de gehavende tegels verwijderd. Ze zijn vakkundig gerestaureerd en herplaatst in de nieuwbouw die op dezelfde locatie is gezet.

In 6 stappen naar aardgasvrij: ontdek het zelf!

Gratis advies op maat van uw woning op:
groningen.mijnwoningplan.nl

Scan de QR code
voor gratis advies!

Sintra 1, 2, 3
Frans Fransen
1998

3 tegeltableaus op kopgevels van flats aan de Van Ketwich Verschuurlaan.

11. De toekomst van de wijk

LIHAN

Kinderen en jongren aan het woord

Lihan is een 17-jarige studente Maatschappelijke Zorg op het Alfa-College en woont al 12 jaar in de wijk. Hoewel geboren ‘ergens in Friesland’ voelt zij zich op en top een meid van De Wijert.

Wat vind je leuk aan De Wijert?

Enthousiast begint Ilhan te vertellen: “De Wijert is een hele fijne wijk waar iedereen elkaar kent en elkaar ook helpt. Bijvoorbeeld bij het organiseren van een feestje. Iedereen draagt bij en zorgt ervoor dat het slaagt. Maar ook als iemand hulp nodig heeft staan de burens klaar.” Het is duidelijk dat Ilhan de sociale verbondenheid in haar straat zeer waardeert.

Hoe denk je dat de wijk eruitziet over 10 jaar?

Nou, eigenlijk zoals het er nu uitziet. Een beetje nieuwer en mooier met de aanstaande renovaties en nieuwbouw van flats. Maar met gewoon

de winkels op de Van Lennepaan en leuke activiteiten in het park.

Door de renovatie zullen ook wijkbewoners verhuizen. Ken jij personen waar dit voor geldt?

Ik ken ze zelf niet, maar mijn broertjes en zussen wel. Maar ik denk dat iedereen, dan wel velen, terug zullen keren naar De Wijert, wellicht zelfs in dezelfde straat.

En waar zie jij jezelf over 10 jaar? Woon je dan nog steeds in De Wijert?

Helemaal zeker ben ik niet. Maar, zo niet, dan zeker in een wijk als De Wijert. Waar iedereen elkaar kent en helpt.

Stel jij bent burgemeester, wat zou jij dan willen veranderen?

Er moeten meer gezamenlijke plekken komen waar iedereen bij elkaar kan komen. Meer dan nu alleen het MFC en de Chillroom. Ook mogen er wel meer speel- en sportplekken voor de jeugd komen. En niet zo verstopt achter een flat, of zo, maar gewoon toegankelijk.

Weet jij iets over 'duurzaamheid' in de wijk?

Bedoel je met die zonnepanelen en zo? Als het beter is voor het milieu vind ik het wel belangrijk.

YOUSRA

Hoe vind je het om in De Wijert te wonen?

Ik heb hier veel vriendjes en er wonen veel hondjes. Dat vind ik leuk. De Spelcontainer is dichtbij. Mijn BFF woont ook in deze straat. Zij heeft twee hondjes, Ashley en Maja, waar ik graag mee speel”.

Wil je altijd in De Wijert blijven wonen, ook als je later groot bent?

“Ja, ik denk het wel. Maar misschien in een ander huis. Misschien nog steeds met mijn moeder. Of misschien met mijn papa die in Italië woont. Maar ik blijf het liefs in De Wijert, maar wil wel nog wel naar mijn vader kunnen.

Yousra woont 5 jaar in de wijk, in dezelfde straat

Is er iets dat je mist in de wijk?

Ja, ik mis bloemen. En ik wil meer bomen, ik wil nooit meer kale bomen. Ik wil ook bredere stoepen zodat kinderen vrij kunnen spelen. In regenboogkleuren.

Heijn waar ik kan kijken, lekker eten kan halen en kleren kan kopen.

Wil jij nog meer zeggen?

Ja, dat ik De Wijert een hele fijne wijk vind”.

Mis je geen winkels in de wijk?

Nee, ik heb 5 winkels ergens daar bij de Albert

JOERI & SIUL

Hoe vind je het om in De Wijert te wonen?

Joeri: Ik vind het wel een leuke wijk. Er wonen allemaal lieve kinderen en in het MFC is voor de jeugd genoeg te doen. Siul: Dat klopt, we hebben ook heel veel vrienden in de wijk. En onze school is ook niet te ver weg. Maar de school is verhuisd naar De Wiardt.

Joeri: Ja, dat is een beetje lastig. Het is de hele andere kant op en je moet dan langs een gevaarlijke rotonde. Maar ik ga liever langs de Albert Heijn, dan hoef ik niet langs die rotonde.

Stel je voor, over 10 jaar. Hoe denk je dat de wijk er dan uit ziet?

Joeri: Ik denk dat er dan allemaal nieuwe huizen staan, daar zijn ze nu al mee bezig. En ik denk dat er meer ruimte komt voor kinderen om te spelen

Siul: Nou, ik zou willen dat er dan meer te doen is in het MFC. Voor jong en voor oud. Dat er meer georganiseerd wordt. Ik snap dat het nu niet kan door Corona, maar ik geef gewoon aan

dat ik het allemaal heel erg mis.

Beiden: We zijn wel heel erg blij dat De Spelcontainer twee keer in de week open is. Daar kunnen we lekker voetballen en onze vriendjes zien.

Welke winkel vind je leuk en is er een winkel die je mist?

We zijn wel heel blij met de pizzeria, en ook met de Albert Heijn. Echt een winkel missen, nee, maar een Cigo zou wel leuk zijn.

Stel, jullie zijn burgemeester van de wijk. Wat zouden jullie veranderen?

Joeri: Ik zou willen dat er meer prullenbakken komen want soms dan ben je met de hond uit en moet je de poep opruimen. Dan loop je een heel eind met dat zakje in de hand. Siul: Ik wil graag vaker een openluchtbioscoop. Maar dan niet dat de laatste film die best wel leuk is, zo laat te zien is. Gewoon wat vroeger.

Weten jullie wat ‘Duurzaam’ betekent?

Ja, dat weet ik. Dat is bijvoorbeeld dat je bespaart op energie en zonnepanelen koopt. Windenergie kan ook maar geen aardgas. Dat is slecht voor het milieu.

Nou wil De Wijert een duurzame wijk worden. Wat zouden jullie willen dat er gaat gebeuren?

Joeri: “Ik zie nog niet veel zonnepanelen maar dat ligt meer aan de plek waar je zit. En ik wil meer plekken waar gewoon gras kan groeien.

Siul: Meer zonne-energie en windenergie maar ook dat je, als er geen zon is, je maar een beetje aardgas mag gebruiken.

Wat vinden jullie het allerleukste aan wonen in De Wijert?

Joeri: De wijk is lekker actief. Als je je verveelt is er weer een activiteit, of je gaat naar de Chillroom of de Spelcontainer.” Siul: En als je geen zin hebt in een bepaalde activiteit, dan ga je lekker iets anders doen.

Joeri (11) en Siul (10) zijn beiden leerlingen van OBS De Tamarisk en wonen al hun hele leven in De Wijert.

Liefde voor de natuur

*Muurschildering in wording
Eva Verhey, 2021*

*Te zien in 't Fruitcafe
Weremeus Buningstraat 20*

*Het idee voor deze boom
begon bij Van Gogh en
eindigde bij een fruit-
boom bij mij om de hoek.
Sta open voor de natuur!
Eva*

Geraadpleegde bronnen

Bulder, B., Wonen in het verleden van Drenthe en Groningen, , Onderzoeksbureau Elles Bulder, Scheemda, 2018, ISBN 978-90-9031044-2

Heide, M., van der, interview, artikelen en online lezing (www.groningen.nl, www.groningerarchieven.nl)
<https://docplayer.nl/7911912-De-typologie-van-de-vroeg-naoorlogse-woonwijken-anita-blom-bregit-jansen-marieke-van-der-heiden.html>

nl.wikipedia.org/wiki/De_Wijert
www.groningerarchieven.nl/actueel/agenda/177-groningen-en-de-wederopbouwarchitectuur
www.wijert.nl (Website Bewonersorganisatie Platform De Wijert)
www.allecijfers.nl
www.alamy.com (afbeeldingen)
www.123RF.com (afbeeldingen)
Grunneger Power (afbeeldingen)

Kroef, R. Van Der, Volkshuisvesting toen, Nu en Straks, Profiel/Scholma Druk, Bedum, 1993, ISBN 90-5294-0983

Liebregts, M., Systeem Rottinghuis, een kind van zijn tijd, <http://www.bestandewoningbouw.nl/systeem-rottinghuis-een-kind-van-zijn-tijd/>, 7 januari, 2013

Smit, G., Holstein, K., & Pelt, J. Van, Stempel in het schootsveld, Holstein – Team4, Groningen, 1995, ISBN 90-802800-1-1\

Colofon

Dit boekje is een initiatief van het project “Aardgasvrij-klaar De Wijert” vanuit het samenwerkingsverband Wijkdeal De Wijert.

Redactie:

Nathalie van der Vechte
Erik-Jan Meijer
Mickey Ras
Jarik van der Velde
Peter Everts
Marijke Feiertag
Marie Smeding

Met dank aan:

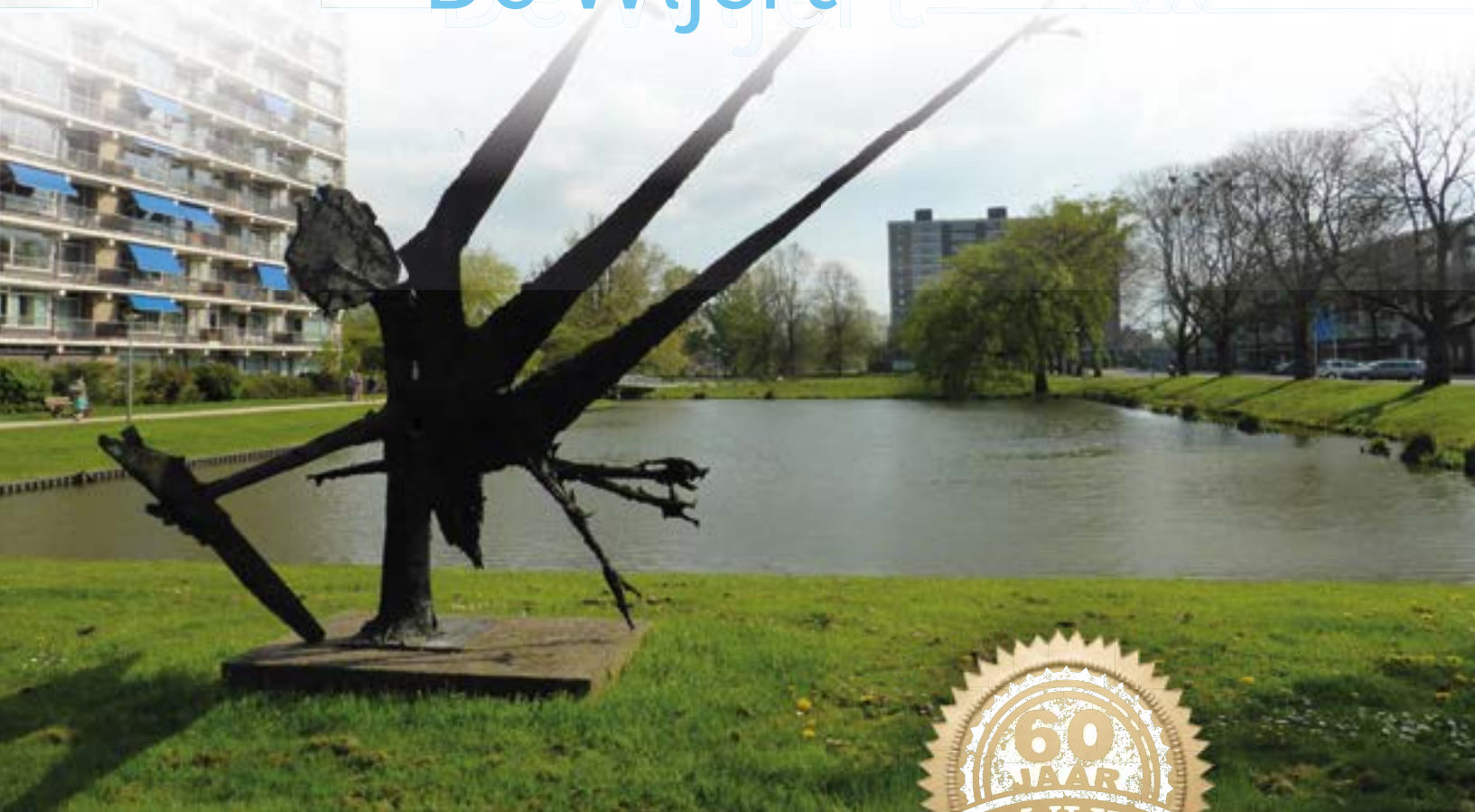
Ferry Passché
Frans Setz (voorkant)
Groninger Archieven
Lihan, Yousra, Jouri & Siul
Marieke van der Heide
Marco Attema
Mayke van Boxsel (foto's)
Ruben van der Meer
Wijkplatform De Wijert
Wooncorporaties Nijestee, Patrimonium, Lefier en De Huismeesters

2021, Gemeente Groningen

STEMPEL OP

De Wijert

Mede mogelijk gemaakt door:
Wijkdeal De Wijert
Bewonersorganisatie Platform De Wijert
Gemeente Groningen
TSI Foundation
En vele anderen